

Uudised

Hea klient!

Aastavahetustega kaasnevad ikka uueks aastaks lubaduste andmine ning möödunust kokkuvõtete tegemine. Eesti piimatootjad kirjutasid 2019. aasta ajalukku märgilisena – esmakordselt ületati piimatoodangus 10 000 kilogrammi piiri. Siin on huvitav vaadata ajaloos tagasi ja küsida mälumängu küsimus kõigilt piimandushuvilistelt: mille poolest oli meie piimatootmises märgiline 2001. aasta? Õige vastus on, et 2001. aastal ületati esmakordsel karja keskmisena 10 000 kg piiri (Maasikamäe Piimakari OÜ, 128 aastalehma keskmiseks piimatoodanguks oli 10 440 kg) ning Eesti keskmine piimatoodang lehma kohta ületas esmakordselt 5000 kg piiri.

Teisisõnu on täna, 18 aastat hiljem Eesti keskmine piimatoodang kaks korda suurem ning karju, kes keskmise toodanguna said tulemuste üle 10 000 kg, oli 2019. aastal juba üle saja. Sellised tulemused ja selline areng saab tulla ainult tänu tublidele karjakasvatajatele. Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS osaleb juba aastaid Maaelu Edendamise Sihtasutuse eestvedamisel parima piimakarjakasvataja ning parima lihavesikarjakasvataja valimisel. Mul on hea meel õnnitleda parimaks piimakarjakasvatajaks valitud Aleksandr Virolainenit Vetiku S.T.OÜst ning parimaks lihavesikarjakasvatajateks valitud Andres Vaani Topi Mõis OÜst!

Kui paaril viimasel aastal on meie loomakasvatases olnud palju juttu põlvkondade vahetusest, siis Andres Vaani tunnustamisel saame esmakordselt nentida, et parima lihavesikarjakasvataja tiitli on pälvinud nii isa kui poeg, sest Andrese isa Aldo Vaan valiti parimaks 2012. aastal. Palju õnne kõikidele nominentidele, keda parimate valimisel külastasime, sest tegelikult on otsuse, kes on parim, langetamine alati raske!

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli ASi juhataja

2019. aasta jõudluskontrolli tulemused

Piimaveiste jõudluskontrollis oli 01.01.2020 seisuga 478 karja ja 81 819 lehma, mis moodustab 96,3% Eesti lehmadest.

Kõige rohkem on jõudluskontrollis lehma Järvamaal (12 860), Lääne-Virumaal (10 093) ja Pärnumaal (9783). Võrreldes eelmise aastaga lehmade arvus olulisi muutusi ei ole, karjade arv on vähenenud 37 võrra.

Eesti lehmad ületasid 10 000 kg piiri – jõudluskontrollialuste lehmade 2019. aasta keskmine piimatoodang oli 10 114 kg. Võrreldes 2018. aastaga on piimatoodang suurenenud 329 kg.

Eesti holsteini tõu keskmine piimatoodang oli 10 397 kg ja eesti punasel tõul 8908 kg. Eesti maatõu keskmine piimatoodang oli 4823 kg.

2019. aastal oli kaheksas maakonnas keskmine piimatoodang üle 10 000 kg. Parimad tulemused olid Tartumaal (10 773 kg), Järvamaal (10 712 kg) ja Põlvamaal (10 563 kg).

Lihaveiste jõudluskontrollis oli 01.01.2020 seisuga 470 karja 35 522 veisega, sealhulgas 14 941 ammlehma. Eelmise aasta algusega võrreldes on jõudluskontrollis olevate lihavesiste arv suurenenud 1066 veise võrra. Kõige enam on lihavesiseid jõudluskontrollis Pärnumaal (5611), Lääne-Virumaal (4716) ja Saaremaal (3405).

Kõige rohkem on jõudluskontrollis aberdiin-anguse tõugu (8115), seejärel limusiini (7711) ja herefordi (5742) tõugu lihavesiseid. Arvuliselt on suurenenud kõige enam simmentali (249), aberdiin-anguse (222) ja herefordi (208) veiste hulk.

Sigade jõudluskontrollis oli 01.01.2020 seisuga 25 seafarmi ja 11 214 siga. Eelmise aasta algusega võrreldes on jõudluskontrollis olevate sigade arv vähenenud 157 sea võrra. Kõige rohkem jõudluskontrollialuseid sigu asub Lääne-Viru maakonnas, järgnevad Saare ja Harju maakond.

EPJ andmetel sündis 2019. aastal emise pesakonnas keskmisena 12,8 elusast põrsast, mis ületab 2018. aasta tulemust 0,4 põrsa võrra.

Kevadised infopäevad

EPJ korraldab sel kevadel viis infopäeva koos Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistuga (ETKÜ).

Infopäeval esineb EPJ juhataja Kaivo Ilves ettekandega “Õiged andmed annavad rohkem infot” ja EPJ jõudluskontrolli spetsialist annab ülevaate piimakarjade tulemustest piirkonnas.

ETKÜst esineb Tanel Bulitko ettekandega “Aretus kui piimakarjakasvataja tööriist”.

Lisaks räägib Birgit Aasmäe Maaülikoolist antibiootikumide vastutustundlikust kasutamisest ja mikroobide resistentsusest.

Veebruaris korraldas EPJ Järvamaal praktilise infopäeva piimaveisekasvatajatele “Kuidas saada parem ülevaade karjast andmete registreerimise ja analüüsi abil”, kus arvuti abil ja EPJ töötajate juhendamisel õpiti väikses grupis, kuidas saada põhjalikumalt infot oma karja kohta ning edastada andmeid PRIA registrile. Sarnased infopäevad on plaanis korraldada veel teisteski maakondades.

Jälgige uudiseid EPJ infopäevade kohta meie kodulehel www.epj.ee ja Facebookis.

Hinnakirja korrigeerimine

EPJ nõukogu kooskõlastusega muudab EPJ alates 1. aprillist mõnede teenuste hindu. Põhjuseks mitmete tootmissisendite hinna tõus, mistõttu tuleb meil hinda muuta, et jätkata kvaliteetse teenuse osutamist.

Piimaveiste jõudluskontrolli piima- proovi hind tõuseb 57 sendilt 60 sendile ja piimaveiste jõudluskontrolli andmete töötlemine ja säilitamise hind tõuseb 5 sendilt 6 sendile looma pealt.

Lihaveiste jõudluskontrollis tõuseb kvartaalne maks 47 sendilt looma pealt 50 sendi peale.

Piimatööstuste teenustel on uus hind toorpiima- proovide analüüsimisel 1.80 eurot/ proov, ja bakterite üldarvu ja pidurdusainete määramisel 4.20 eurot/proov.

Teiste teenuste ning kõrvamärkide ja kaupade hinnad ei muutu.

Täpsem info on EPJ kodulehel.

Sigade jõudluskontrolli tulemused 2019. aastal

31. detsembril 2019. aastal oli jõudluskontrollis 11 214 siga, kellest 11 053 olid emised ja 161 kuldid. Sead paiknesid 25 erinevas karjas ja Eesti Tõusigade Aretusühistu (ETSAÜ) seemendusjaamas. Aasta jooksul alustas jõudluskontrolli üks ja lõpetas kolm farmi, kuid nende andmeid ei kaasatud statistilistesse kokkuvõtetesse, sest osaliselt registreeritud andmed muudavad mõned olulised, eelkõige aastaemise kohta arvutatavad näitajad ebaloogiliseks. Aastataguse ajaga võrreldes on karjade arv kahe ja sigade arv 157 võrra vähenenud, küll aga on jätkunud trend karjade suurenemisele.

Jõudluskontrollialustest sigadest oli aasta lõpus umbes üks kolmandik puhtatõulised sead, kellest enamuse moodustavad eesti suurt valget ehk jorkširi (Y) ja eesti maatõugu ehk landrassi tõugu (L) emised (tabel 1). Viimase kümne aasta jooksul on eesti maatõugu sigu peetud karjades rohkem kui eesti suurt valget tõugu sigu, aga 2019. aasta lõpuks on olukord muutunud vastupidiseks. Ristandid moodustasid jõudluskontrollis olevatest sigadest 63,9%, kellest omakorda 77,7% olid esimese põlvkonna ristandid (LY, YL), 21,2% õigesti tagasiristatud (LxLY, YxYL) ja 1,1% valesti tagasiristatud või muud ristandid (LxLY, YxYL, DL, DP). Positiivne on, et emisteks ei ole enam valitud ristandeid DL ja DP, küll aga on karja võetud selliseid ristandkultu. Arvukaim oli YL ristandite populatsioon, kelle isaks on Y ja emaks L tõugu siga. Ristandaretussigade arvukus on kümne aastaga suurenenud 11%, mis tõenäoliselt on positiivset mõju avaldanud iga-aastasele viljakuse suurenemisele. Loodetavasti mõjutas viljakust positiivselt ka muud tõugu sigade arvukuse vähenemine.

Õeldakse, et kult on karja alus, mistõttu nende valik peab igati vastama aretus- ja ristamisteooriale. Aasta lõpus karjasolevatest kultidest umbes 10% olid aga ristandkuldid LY, DPxY LxYL, kelle kasutamine ei vasta aretusprogrammile, aga ometi on selliseid kultu ka 2019. aastal karja võetud. Nendega ei ole võimalik häid tootmistulemusi saavutada, mida kinnitab ka viljakuse paremusjärjestus farmiti – edetabeli tipus on

Tabel 1. Jõudluskontrollis olevate sigade arv tõugude kaupa 31.12.2019

Tõug	Emik	Noor-emis	Vana-emis	Noor-kult	Kult	Kokku sigu
Jorkshir	124	329	1443	5	23	1924
Landrass	105	229	1384	2	18	1738
Djurok	0	0	5	25	27	57
Pieträän	0	4	8	0	2	14
Ristand L*Y	229	326	1567	1	1	2124
Ristand Y*L	191	532	2721	0	0	3444
Ristand L*YL	57	166	1001	1	3	1228
Ristand Y*LY	35	24	234	0	0	293
Ristand L*LY	4	-	19	0	0	23
Ristand Y*YL	-	-	8	0	0	8
Ristand D*L	-	-	0	12	22	34
Ristand D*P	-	0	2	2	7	11
Muu tõug	2	30	274	2	8	316
Kokku	747	1640	8666	50	111	11214

karjad, kus arvestatakse aretusprogrammi soovitusi, lõpus aga farmid, kus neid eiratakse. Seega praktika kinnitab teooriat.

Juba mitmeid aastaid järjest on keskmised jõudluskontrolli tulemused pidevalt paranenud ja positiivse trendiga olid need ka 2019. aastal (tabel 2). Pesakonnas sündis kokku keskmiselt 13,9 põrsast, kahes parimas farmis 15,2. Elusalt sündis pesakonnas 12,8 põrsast. Kokku sündinud põrsaste arv pesakonnas suurenes 2018. aastaga võrreldes 0,6 põrsa võrra, mis osaliselt tuli meetoodika muudatusest, sest ETSAÜ soovis sellesse näitajasse lisada ka mumifitseerunud loodete arvu. Senini kajastus selles kokku ja sumultsündinud põrsaste arv. Muumiate lisamine suurendas Eesti keskmist näitajat 0,1 põrsa võrra, farmide lõikes suurenes näitaja 0,02–0,27 põrsa võrra. Seega tuleb tähelepanu alla võtta muumiate korrektne sisestamine. Muumiaid ei ole registreeritud ühes farmis, kus neid väidetavalt ei esinegi.

Viimasel paaril aastal on eriti põhjust rõõmustada Eesti keskmise viljakuse (elusalt sündinud põrsaste arv pesakonnas) tavapärasest suurema tõusu üle (+0,4 põrsast 2019. a ja +0,3 põrsast 2018. a) jõudes 12,8 põrsani. Vaid ühel korral varasema 17 aasta jooksul on viljakus suurenenud 0,4 põrsa võrra ja see juhtus 2011. aastal, mil viljakus suurenes 11,3 põrsalt 11,7-le. Esmapoegijatel sündis pesakonnas elusalt 12,1 ja vanaemistel 13 elusat põrsast, suurenedes aastaga mõlemal grupil 0,4 põrsa võrra. Kahes farmis, Saimre Seakasvatuse OÜs ja OÜ Hinnu Seafarmis, saadi aasta keskmisena elusaid põrsaid pesakonnas 14 ja üle selle. Enamuses farmides jäi tulemus 12,2 ja 13,9 vahele, kuid olid ka mõned farmid, kus pesakonnas sündis elusalt alla 11 põrsa. Nendes farmides tuleks üle vaadata emiste ja kultide tõuline koosseis, karjast prakeerida muud tõugu kuldid, viia aretussigade valik vastavusse aretusprogrammi nõuetega, tehes endale selgeks ka sigade valiku aretusväärtuste järgi. Keskmise viljakuse erinevus parima ja halvima tulemusega farmis on 4 põrsast, mis teeb ühe pesakonna kohta umbes 300 kg saamata jäänud liha, aastas juba 600 kg. 2019. aastal jõudis võõrutusse keskmiselt 11,3 põrsast – 0,3 põrsast rohkem kui 2018. aastal ja imikpõrsaid hukkus enne võõrutamist vähem kui aasta tagasi. Puhtatõulistest emistest on viljakamad endiselt eesti maatõugu emised. Esimese põlvkonna YL ja LY ristandaretusemistel sündis pesakonnas kokku võrdne arv põrsaid, kuigi elusalt sündis YxL emistel 0,1 põrsast rohkem.

Olulisteks majandusnäitajateks seafarmides on keskmiselt ehk aastaemisel saadud ja võõrutatud põrsaste arvud. 2019. aastal sündis aastaemise kohta 28,5 elusat põrsast, sealjuures kümnes farmis üle 30 põrsa. Aastaemise kohta võõrutati 2,2 pesakonda ja 25,2 põrsast, kusjuures pooltes farmides ületas põrsaste arv Eesti keskmist tulemust.

Sigade arv farmides suureneb jätkuvalt. Rohkem kui pooltes (58,3%) karjades on üle 300 looma ja peaaegu pooled (48,3%) jõudluskontrollialustest emistest asuvad üle 500 emisega karjades. Võrreldes erineva suurusega karjade jõudluskontrolli tulemusi, väärivad esiletõstmist 401–500 emisega ja suuremad kui 500 emisega karjad, kus tootmistulemused on iga aastaga paranenud. Eriti positiivseks tuleb nendes karjades lugeda emiste pikaajalist kasutamist, saades nendelt elu jooksul 4,2–4,6 pesakonda, väiksemates farmides jääb poegimiskordade arv 1,7–3,6 vahele. Kõige rohkem põrsaid pesakonnas võõrutatakse üle 500 emisega karjades. Suurima viljakusega emised asuvad kuni 100-pealistes karjades, kuid sellesse gruppi kuulub vaid 1,5% emistest, mis oluliselt ei mõjutanud 2019. a keskmise viljakuse suurenemist. Selleks andsid oma panuse eelkõige kuus suurimat farmi, kus sündis keskmiselt 13,2 elusat põrsast ja võõrutati 11,8. Selliseid tulemusi on võimalik saavutada vaid korralike söötis- ja pidamistingimustega

Tabel 2. Keskmiste jõudlusnäitajate võrdlus

Näitaja	2018. a	2019. a
Esmaseemendusvanus (päeva)	245	246
Esmapoegimisvanus (päeva)	368	368
Pesakonnas sündinud põrsaid	13,3	13,9*
neist elusalt	12,4	12,8
nooremiselt	11,7	12,1
vanaemiselt	12,6	13,0
Võõrutatud põrsaid pesakonnas	10,8	11,3
Imikpõrsa kadu (%)	11,4	10,8
Imetamisperiood (päeva)	27,6	27,3
Vabaperiood (päeva)	5,9	6,0
Ümberindlemisi (%)	12,9	12,4
Võõrutatud pesakondi emiste prakeerimisel	3,6	3,7
Aastaemiselt võõrutatud pesakondi	2,2	2,2
sündinud põrsaid	28,8	31,0*
neist elusalt	26,8	28,5
võõrutati	23,5	25,2

* sh muumiad, mis mõjutasid tulemust +0,1 põrsa võrra

farmides, kus hea juhtimise all töötavad oskustega inimesed. Kõige nõrgemad tulemused olid karjades, kus emiste arv jäi vahemikku 101–200.

2019. aastal testisid ETSAÜ konsulendid farmides kokku 5233 noorsiga. Testitud sead kasvasid sünnist 100 kg saavutamiseni keskmiselt 572,1 g ööpäevas, keskmine pekikapsus oli 9,4 mm ja lihassilma läbimõõt 64,5 mm. Võrreldes tulemusi aastataguse ajaga suurenes ööpäevane juurdekasv 10 g, lihase läbimõõt 0,8 mm, pekikapsus aga vähenes 0,1 mm. Aasta jooksul hinnati karjatestil põhiliselt emiseid, kulte testiti vaid 30. Kõige rohkem hinnati esimese põlvkonna ristandaretusemisi LxY ja YxL.

EPJ soovib kõigile sihikindlust, jaksu ja tarkust uute eesmärkide täitmisel. Loodame ka aasta pärast kokkuvõtteid tehes näha jõudlusnäitajate positiivseid trende.

Külli Kersten
sigade jõudluskontrolli juht

Viljakuse hindamise tunnused: poegimisvahemik ja nisade arv

Viljakuse geneetilisest hindamisest ja kõikide kasutatavate tunnuste päritavusest saab lugeda 2019. novembri JK Sõnumitest, mis on leitav aadressilt https://www.epj.ee/assets/tekstid/sead/sonumid/sead_57_veebi.pdf. Käesolevas artiklis vaatleme neist kahte: emiste nisade arvu testimisel ning emise poegimisvahemikku. Nende kahe tunnuse kohta anname lühikese ülevaate, nii erinevate aastate, kui ka tõugude kohta.

Poegimisvahemik on vaid 3% osas päritav ehk suurim mõju on keskkonnal ehk söötmis-pidamistingimustel. Seevastu on nisade arv teiste taastootmistunnustega võrreldes kõige paremini päritav (28%) ja aretuseesmärk kiiremini saavutatav. Nii poegimisvahemiku kui nisade arvu aretusväärtuste osakaal VSAVs on 10%.

2019. aastal poeginud emistel oli keskmiseks poegimisvahemiku pikkuseks 149,6 päeva, erinevatel tõugudel varieerus see vahemikus 145–152 päeva. Tabelis 1 on toodud välja suurimate tõugrühvide tulemused. 2019. a oli 84% emiste poegimisvahemik 142–155 päeva pikk. Kui 2019 oli poegimisvahemiku pikkuseks keskmiselt 149,6

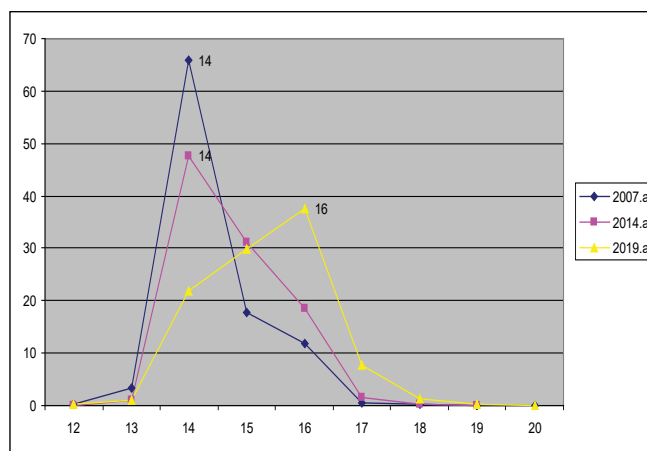
päeva, siis aastatel 2013–2017 oli see ca 151 päeva. Poegimisvahemik on lühenenud kahe päeva võrra. Viieteistkümnes farmis oli keskmine poegimisvahemiku pikkus lühem kui Eesti keskmine, jäädes vahemikku 146–149,3 päeva.

Karjatestil loendatakse testitaval seal nisad üle, et saaks karja täienduseks valida võimalikult paljude nisadega emiseid, et võimalikult paljudel põrsastel oleks oma nisa ja ümberpaigutamise vajadus oleks väiksem. Kui igal põrsal on oma nisa, siis saab põrsas rohkem piima ja ta kasvab kiiremini.

Tabel 1. 2019. a poeginud emiste poegimisvahemik ja nisade arv

Tõug	Poegimisvahemik päevades	Nisade arv testil (v+p)
Jorkshir	151,6	14,8
Landrass	148,6	15,1
Ristand LxY	151,3	15,2
Ristand LxYL	148,6	14,9
Ristand YxL	148,5	14,8
Ristand YxLY	152,4	14,5
Tõug teadmata	149,8	14,3
Kõik tõud	149,6	14,9

Joonis 1. Karjatestil loetud nisade arv emikutel

Karjatestil testitud sigade nisade arv oli aastatel 2004–2008 keskmiselt 14,4 nisa, aastatel 2014–2016 aga 14,7 nisa. 2017. a testitud sigadel oli 0,1 nisa rohkem ja 2018. a oli keskmiseks nisade arvuks 14,9.

Viieteistkümne nisa piir sai ületatud 2019. aastal, testitud emikutel oli keskmiselt 15,3 nisa. Testimata emikute ja emiste nisade arvu kohta puudub ülevaade.

Kaheksas farmis oli 2019. aastal kõikidel poeginud emistel keskmiselt (karjatestil testitud nisade arv) 15 või enam nisa, seitsmes farmis oli 14,9 nisa, mis on ka eesti keskmiseks näitajaks.

Joonisel 1 on toodud välja kolme aasta testitud emikute nisade arvu esinemissagedused. Kui aastatel 2007 ja 2014 oli kõige enam 14 nisaga (7+7) emikuid, siis 2019 testitud emikutele oli kõige sagedasem (37,7%) 8+8 nisa ehk 16 nisa kokku.

LxY ristandid, kes on 2019. a poeginud, olid vastavalt 15,1 ja 15,2 nisaga ehk 7+8 nisaga. Teistest tõugudest poeginud emistel olid need näitajad madalamad (vt tabel 1).

Liia Taaler
andmetööluse juht

Muudatused EPJis

Pikaajaline andmetötluse osakonna juhataja Inno Maasikas lahkub meilt märtsi lõpus, olles enne veel edasi andnud oma teadmised ja kogemused.

Inno Maasikas on töötanud jõudluskontrolli süsteemis 42 aastat, tema teadmisi andmeanalüüsis on hinnatud põllumajandusministeeriumi teenetemärgiga. 2005. aastal valisid kolleegid ta aasta töötajaks. Kui 2009. aastal täitus jõudluskontrolli alustamisest 100 aastat, andis Jõudluskontrolli Keskus (EPJ eelkäija) välja raamatu “100 aastat jõudluskontrolli Eestis”, kuhu Inno Maasikas kirjutas arhiivianndmetele tuginedes põhjaliku ja pika artikli “Jõudluskontrolli vanemast ajaloost”.

EPJ tänab Inno Maasikat kauaaegse koostöö eest ja soovib talle kõike head!

Seoses Inno Maasika lahkumisega, tegi EPJ ümberkorraldusi ettevõtte struktuuris.

Väliteenistuse osakond ja andmetötluse osakond liideti üheks klienditeeninduseks, mille juhiks sai väliteenistuse osakonna juhataja Aire Pentjärv. Andmetötluse eest hakkab vastutama Liia Taaler IT-osakonnast.

EPJ klientide jaoks ei muutu midagi märkimisväärselt – endiselt jäävad neid teenindama samad jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas ja klienditeenindajad EPJ peamajas. Kahe osakonna liitmisel üheks loodame tulemuseks saada parema info liikumise ja kompaktsema klienditeeninduse, mis peaks kõiki rõõmustama.

Sigade jõudluskontrolli arved

Vastavalt EPJ ja ETSAÜ vahel sõlmitud lepingule jätkub jõudluskontrolli teenuse tasumine sel viisil, et ETSAÜ tasub kogu teenuse eest EPJ-le ja esitab seejärel arved farmidele.

Tööjuubilarid

Möödunud aasta lõpus täitus labori juhatajal **Mart Kuresool 45** aastat töötamist jõudluskontrolli laboris. Mart on ikka seisnud hea selle eest, et laborist väljastatavad tulemused oleksid täpsed ja kvaliteet tagatud. Maaeluministeerium tunnustas Mart Kuresood 2018. aastal teenetemärgiga.

Detsembris tähistas teinegi EPJ töötaja tööjuubelit – jõudluskontrolli spetsialist **Maire Tamm** tuli meile tööle **10** aastat tagasi. Maire hoolitseb meie klientide eest Saaremaal ja Hiiumaal ning Pärnumaal. Töökaaslaste sõnul võib Maire peale iga ilmaga kindel olla, nii otseses (praamisõidud) kui kaudses tähenduses.

Klienditeeninduse juht **Aire Pentjärv** tähistas veebruaris oma **25.** tööaastat jõudluskontrolli süsteemis. Töökaaslased hindavad tema uuendusmeelsust ja energilisust ning on selle tunnustuseks valinud ta aasta töötajaks 2014. aastal.

Üleskutse tudengitele

Kutsume üliõpilasi meie poole pöörduma, kui on huvi teha kursuse- või lõputööd jõudluskontrolli andmete või labori teenuse põhjal – kasu andmete ja teenuste analüüsist on vastastikune. Huvi korral kirjutage meile epj@epj.ee.

Muhedat

Nädalavahetusel käisin kinos “Talve” vaatamas ja minu ette sattusid istuma kaks keskealist prouat, kes mingil hetkel filmi vaatamise unustasid ja omavahel midagi üsna elavalt arutama asusid. Kuna filmi dialoogide sisu kippus minu jaoks kaduma minema, kummardusin ettepoole ja märkisin viisakalt, et ma ei kuule midagi.

“Häbematu, meil on siin väga isiklik jutt!” tuli vastuseks.

Aasta töötaja

EPJ töötajad valisid 2019. aasta töötajaks labori analüütiku **Helle Koka**.

Kolleegide sõnul on Helle kohusetundlik, töökas ja abivalmis, teeb oma tööd täpselt ja hoolsalt, on alati südamega asja juures. Selle tõestuseks on võrdluskatsetes ja testides tal alati väga head tulemused. Lisaks on ta heasüdamlik ja lahke kolleeg.

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. Tuglase 12, 50094 Tartu linn

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762 526 3529
Harju-, Jõgeva-, Järva- ja Valgamaa klienditeenindaja	738 7751
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7753
Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu linn

Telefon	738 7726 510 9624
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Harjumaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	
Harjumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	
Hiiumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	Mäe 2, Käina 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	
Jõgevamaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	
Järvamaa	Merle Lillik	tel 516 7868		merle.lillik@epj.ee	Pärnu 58 II korrus, Paide K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	Neffi 2, Piira, Lääne-Virumaa E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	tel 509 4675	473 3007	maila.kirs@epj.ee	Jaani 10 I korrus, Haapsalu K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee	
Pärnumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	
Pärnumaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	
Raplamaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	Kuusiku tee 6, Rapla E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	Kohtu 10, Kuressaare E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	tel 516 7868	738 7739	merle.lillik@epj.ee	F. Tuglase 12-215, Tartu 1. ja 3. E 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee	
Viljandimaa	Merle Lillik	tel 516 7868	433 3713	merle.lillik@epj.ee	Vabaduse plats 4-317, Viljandi T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee	Liiva 11 II korrus, Võru T 9.00-15.00